

Terítéken a foglalkoztatás

Három, önmagában is nagy fajsúlyú témakört tárgyalt a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetségének elnöksége a május 16-ai ülésén. A három napirendi pont közül az elsőnek „A mezőgazdasági foglalkoztatás szerepe a rurális térségekben”, a másodiknak „A kalászos gabonák és a repce terméskilátásai, piaci lehetőségei, a szabályozás várható változásai”, a harmadiknak „Előterjesztés az új Munka Törvénykönyv gyakorlati alkalmazásairól” volt a címe. Mindhárom téma nagy vitát váltott ki, bár a hozzászólások végén a résztvevőknek sikerült határozati javaslatokat elfogadni. Terjedelmi okokból ezúttal az első napirendi pontot övező vita ismertetésére szorítkozunk.

„A mezőgazdasági foglalkoztatás szerepe a rurális térségekben” címmel az elnökség által is elismerten tartalmas anyagot vitattak meg. Készítője, *Paragi Márton* az elmúlt húsz év tapasztalatait foglalta össze sikeresen. Az előterjesztésben a vidéken élők foglalkoztatásának alakulását, a munkanélküliség és a vidéki életminőség változásait, valamint mindezek mezőgazdasági összefüggéseit vizsgálták.

A rendszerváltás hatásai

Hazánk gazdasági-társadalmi fejlődése, illetve változásai szakaszosnak mondhatók. Ugyanakkor ez a szakaszszerűség más szempontok szerint folytonoságnak is tekinthető, hiszen például a rendszerváltással bekövetkezett paradigmaváltás és az ennek nyomán létrejött új társadalmi-gazdasági struktúra sem választható el a rendszerváltást megelőző rendszertől: a gazdasági-társadalmi átalakulás minőségét az előző évtizedek demográfiai, szociális, oktatási, infrastrukturális, geográfiai, gazdaságszerkezeti stb. tényezői határozták meg.

A rendszerváltással együtt járó gazdasági-társadalmi sokkok hatása eltérő, amit jól példáz hazánk elmúlt húsz évi fejlődésének területi eloszlása: azokban a régiókban, illetve kis-

térségekben, ahol a feltételek adottak voltak, a piacgazdasági átalakulás relatíve gyorsan és sikeresen ment végbe, ahol pedig nem, ott a lakosság leszakadt, életszínvonala tartósan csökkent. A negatív hatások az alapvetően mezőgazdasági hagyományokkal rendelkező, képzetlenebb, kedvezőtlenebb körkörös humán erőforrásokkal rendelkező, vidéki területeket sújtották jobban, és a mai napig ez határozza meg a vidéki Magyarországot.

A 2001-es népszámlálási adatok alapján megállapítható, hogy a rendszerváltás óta a mezőgazdasági foglalkoztatottság viszonylag koncentráltan, elsősorban az ország északkeleti és délnyugati megyéiben csökkent.

Kevés a jövedelem

A kettős könyvvitelt vezető mezőgazdasági társas vállalkozások jelenleg mintegy 83 ezer embert foglalkoztatnak, a mezőgazdasági egyéni vállalkozások (388 ezer őstermelő és 19 ezer egyéni vállalkozó) száma 407 ezerre tehető, akizhez 160 ezer fő mellékfoglalkozás és kisegítő gazdaság kapcsolódik, ez összesen 567 ezer gazdasági egységet jelent. De a statisztikai hiányosságok miatt az egyéni gazdaságok számát illetően nem lehet tel-

jesen objektív képet alkotni. Ha a közhitelesnek minősülő, az európai uniós kifizetéseket tartalmazó MVH-adatbázis adatait nézzük, megállapítható, hogy 2010-ben 175 ezer magánszemély kapott területalapú támogatást. Közülük 35 ezren igényeltek támogatást 20 hektárnál nagyobb terület után. Ők összesen 110 milliárd forint támogatásban részesültek, ami 2,5 millió hektár művelését feltételezi.

Az AKI jövedelemszámításai szerint 2010-ben – a kukoricát kivéve – a legfontosabb szántóföldi növények mindegyikének negatív volt a támogatás nélkül számított fajlagos jövedelme, így óvatossággal azt mondhatjuk, hogy az említett 35 ezer fő a SAPS támogatás egy részét, nagyjából 80-100 milliárd forintot realizálhatott jövedelemként. Ez személynként átlagosan 2,5 millió forintot jelent éves szinten. A 10-20 hektár közötti területen gazdálkodó mintegy 26 ezer fő ugyanezen elvet követve nagyjából 400-500 ezer forint jövedelmet könyvelhetett el 2010-ben, ami havi bontásban még a minimálbér szintjét sem érte el. A 10 hektárnál kisebb területet művelő nagyjából 112 ezer termelő még ennél is csak jóval kisebb jövedelemre tehetett szert.

Ez azt jelenti, hogy a statisztika által nyilvántartott 567 ezer egyéni gazdaság közül nagyjából 35 ezer fő és családja ért el a megélhetéshez elegendő jövedelmet 2010-ben. A többiek, azaz több, mint 500 ezer ember csupán kiegészítő jelleggel, részben saját fogyasztásra, részben értékesítési céllal termel. Számukra a mezőgazdasági termelés – más lehetőségek hiányában – egyfajta kényszerpálya is. Ez a mezőgazdasági tevékenységekre utaltság – munkahely és egyéb kereső tevékenység hiányában – a leghátrányo-

sabb kistérségekre jellemző a leginkább.

Figyelem az elmaradott térségekre

Az előterjesztés következtetéseiből kiderül, hogy a vidéki élet, a falvak gazdasági feltételei rendkívül kedvezőtlenek. Az előterjesztő nyolc pontban foglalta össze ajánlásait, amelyekből néhányat érdemesnek tartunk külön is kiemelni. Eszerint a 2014-2020 közötti időszakot magában foglaló vidékfejlesztési programban a depressziós térségeknek, ezen belül is a falvaknak megkülönböztetett figyelmet kell szentelni. Mivel az elmaradott térségeket elkerülik a területen kívüli szolgáltató és termelő vállalatok, a fejlesztési prioritások között hangsúlyosan kell szerepelnie a helyi tökevonó képesség fejlesztésének és a helyi töke munkahelyteremtő beruházás támogatásának. Egy új típusú szövetkezeti rendszer és a szövetkezetekhez kapcsolódó melléküzemágak akkor lehetnek sikeresek, ha a tágabb értelemben vett mezőgazdasághoz kapcsolódnak (zöldenergia, vízgazdálkodás). A mezőgazdasági munkaerő korösszetétele rendkívül kedvezőtlen. A munkaerő gyorsuló ütemben öregszik el, ezért a mezőgazdasági munkaerő generációváltását támogatásokkal és a középfokú oktatási intézményrendszer megerősítésével kell segíteni.

H. GY.